

Д-р Никола В. Димитров

ТЕРЕНСКА НАСТАВА
- географија -



ТРИМАКС

Д-р Никола В Димитров

ТЕРЕНСКА НАСТАВА

- географија -

Скопје, 2008

ИЗДАВАЧ:
„ТРИМАКС“ - Скопје

АВТОР:
Д-р Никола В. Димитров

РЕЦЕНЗЕНТИ:
Проф. д-р Благоја Маркоски, Институт за географија,
ПМФ - Скопје
Ивица Гиевски, советник за географија при Биро за
развој на образование - Скопје
Мите Ристов, професор по географија во ООУ „Тодор
Анѓелевски“ и во ОСУ „Јосип Броз Тито“ - Битола

РЕДАКЦИЈА:
Славомир Маринковиќ

ТЕХНИЧКО УРЕДУВАЊЕ: Анита Милевска

ДИЗАЈН НА КОРИЦА: Марија Смилевска

ЛЕКТОР: Нада Костова

ПЕЧАТИ: Тримакс

ТИРАЖ: 300

СОДРЖИНА

	<i>страница</i>
Вовед	5
I. ОПШТ ДЕЛ	6
1. Дидактичко-методски пристап во теренската настава по географија	6
1.1. Поим за теренската работа	6
1.2. Предмет на теренската настава	7
1.3. Цели на теренската настава.....	8
1.4. Принципи во теренската настава	9
1.5. Методи во теренската настава	16
1.6. Стратегии во теренската настава.....	25
1.7. Интердисциплинарност и корелација на теренската настава.....	29
2. Стручно обликување на теренската настава	30
3. Поделба на теренската настава	36
3.1. <i>Теренската настава според просјороти и времето.....</i>	<i>36</i>
а) Теренски наставен час.....	37
б) Полудневна теренска настава.....	38
в) Еднодневна теренска настава.....	39
г) Повеќедневна теренска настава.....	43
3.2. <i>Поделба според содржина, обфат, односно Тематика.....</i>	<i>45</i>
а) Тематска или строгонаменска теренска настава.....	46

б) Политематска или полинаменска теренска настава.....	46
в) Комплексна или интердисциплинарна теренска настава.....	46
4. Реализација на теренската настава	49
4.1. Прва фаза - Подготовка за теренска настава	50
4.2. Втора фаза - Избор на терен	53
4.3. Трета фаза - Реализација на теренска настава	56
4.4. Четврта фаза - Заклучок	58
4.5. Петта фаза - Извештај	58
4.6. Шеста фаза - Презентација на резултатите	60
II. ПОСЕБЕН ДЕЛ	61
Примери за теренска настава по географија	61
1. Примери за ориентација во географскиот простор.....	61
2. Примери за набљудување и посети на природно - географски објекти.....	71
3. Примери за посети и истражување на населби.....	77
4. Примери за посети на социјални и индустриски објекти.....	81
5. Примери на комбинирана теренска настава со други наставни предмети.....	86
6.	
7.	
Заклучок	90
Литература	92
ПРИЛОЗИ	93

Вовед

„Современата географија без примена на теренска настава и воочување на функционалниот комплексен геопростор не може да се смета за современа“.
НВД

Длабоката разлика помеѓу научната и наставната географија, присутна подолго време, предизвикува недоволно познавање или занемарување на достигнувањата во подрачјето на дидактиката и методиката во наставата по географија. Заради тоа, наставата по географија во нашите училишта потисната е во дескриптивизам и вербализам па можеби затоа во училишната политика во последно време е потценета и запоставена.

Ако сакаме наставата по географија да ја подигнеме на повисоко ниво и ако се стремиме на наставата по географија да ѝ дадеме повисока вредност, односно од сувопарно набројување на податоци, факти и описи да ѝ доминеме на истражувачко откривање на трансферот на сознанието, функционално сфаќање на законите и решавање на проблемите, ќе мораме да ѝ практикуваме и да ѝ развиваме продуктивно значење на теренската работа како организиран облик со повисоки цели од наставната метода во наставава по географија.

Повеќе децении сме современици на феноменот на постојано движење на луѓето во просторот. Тоа секако им го должиме на техничко-технолошкиот напредок, развојот на современите сообраќајни средства, подобрувањето на условите за живот и на животниот стандард, отвореноста на границите, соработката помеѓу народите и државите и сл. Според тоа, феноменот на човековото движење во просторот е златно правило во наставата по географија.

Според феноменот на движење, односно „златното правило“, единствена совршена и неисцрпна географска лабораторија е просторот надвор од училиштата. Така, нема издржана настава по географија доколку истата не се одржува и во просторот, односно учениците треба да се научат не само да го гледаат, туку и да го видат просторот. Преку теренската настава учениците треба да ги воочуваат основните обележја на околината, да го сфатат комплексот природна и животна средина, да ја согледаат функционалната улогата на човекот во просторот, да имаат прилика не само да видат, туку и да допрат, помиришаат, почувствуваат, да прошетаат... Според тоа, основна цел на наставата по географија е учениците да ги научи „да видат и разберат“, а не само „да гледаат и запаметат“.

Наставникот по географија уште во училиште треба да го подготви ученикот да формира географска култура на движење, односно од него да формира „иден ѝајник“ со функционално и комплексно сфаќање на геопросторот.

Интенцијата на овој прирачник за теренска настава по географија, која досега од стручно и дидактичко-методско гледиште во нашата педагошка практика не е обработена, е на наставниците по географија да им понудиме стручен материјал за практична имплементација и зачестено користење на овој вид наставна метода во наставниот процес по географија.

Колку во тоа сме успеале оставаме да оценат наставниците - практичари. Во тој контекст сите коментари и сугестии добронамерно ќе ги прифатиме.

Д-р Никола В. Димитров

I. ОПШТ ДЕЛ

1. Дидактичко-методски пристап во теренската настава по географија

1.1. Поим за теренска настава

- Што се подразбира под работа на терен или теренска настава?

Секоја реализација на наставава на надвор од училишта и училишта, а при тоа од страна на учениците организирано се вршат разновидни мерења, испитувања, цртања, фотограмирања, снимања, прибирања и систематизирања на разновиден материјал и податоци со цел што пообјективно и пообјективно да се запознаат, се нарекува теренска настава или метода на работа на терен.

Пократко кажано: секоја добро организирана и реализирана настава на надвор од училишта и училишта од страна на наставниците и учениците со цел што пообјективно и пообјективно да се запознаат со наставните знаења се нарекува теренска настава или метода на работа на терен.

Одржувањето на теренска настава (работа на терен) секогаш бил империјатив за добра настава по географија. Овој вид настава никогаш не бил пред посложена задача отколку што е денес. Впрочем, никогаш луѓето (вклучувајќи ги и учениците) не патуваа колку што патуваат денес (пр.: за време на викенди, полугодишни и годишни одмори, разни празници, излети, натпревари, ученички екскурзии, меѓучилишни средби и сл.), па, според тоа, *целта на наставава по географија е кај секој ученик да всади култура на функционално и сознательно движење, како составен дел на образованието на современиот човек.*

Во реализацијата на наставата по географија не би требало да се случи учебната година да помине, а да немаме барем неколку теренски наставни часови работа со учениците. Според тоа, во денешното современо училиште секој наставник мора да се избори за право на теренска настава. За разлика од некои други наставни дисциплини каде што теренската настава или екскурзијата само ја дополнува наставата, во наставата по географија теренската настава е нејзин составен дел. Единствен совршен функционално-сознаен географски кабинет е просторот во кој само така е можно ученикот да го воочи географскиот комплекс на односите помеѓу човекот и природната средина, да ги открие функционалните врски во просторот, зависноста и поврзаноста на појавите и процесите и да го подигне нивото на целокупното географско образование.

Наставата по географија темелена само на методите на излагање, на учебникот и атласот станува минато. Современата настава по географија, доколку се сака да биде целосна, мора да се потпира на теренска настава, да користи бројни активни и апликативни методи и да користи разни информатичко-технички системи кои продуцираат интензивно современо географско образование.

II. ПОСЕБЕН ДЕЛ

ПРИМЕРИ ЗА ТЕРЕНСКА НАСТАВА ПО ГЕОГРАФИЈА

Во овој дел ќе изнесеме примери за сите видови теренска настава (теренски наставен час, полудневна, еднодневна и повеќедневна теренска настава) и тоа претставени преку реализација на наставните теми и содржини од подрачјето на: ориентација во географскиот простор, набљудување и посета на природно-географски објекти, престој и истражување на населби и примери на посета во стопански и општествени објекти.

1. Примери за ориентација во географскиот простор

Појаснување

Методи/начини на ориентација



1. Ориентација на земјиштето без карта
2. Ориентирање на карта и ориентација на земјиштето со карта
3. Одредување стојалишна точка на карта
4. Движење по земјиштето

1.1. Ориентација на земјиштето без карта

- 1.1.1. Ориентација на земјиштето според небесните тела
(Ориентација на земјиштето со помош на ѕвездата Северница; Ориентација на земјиштето со помош на Месечината; Ориентација на земјиштето со помош на Сонцето и часовник; Ориентација на земјиштето со помош на Сонцето, часовник и сенка)
- 1.1.2. Ориентација според разни предмети и знаци на земјиштето
(Ориентација на земјиштето со помош на религиозни објекти; Ориентација на земјиштето според разни појави и предмети)
- 1.1.3. Ориентација на земјиштето со бусоли/компаси/инструменти
- 1.1.4. Ориентација на земјиштето со навигациски инструменти (ГПС)
- 1.1.5. Ориентација на земјиштето со помош на ориентири

Бидејќи обработката на темата „Ориентација“ опфаќа обемна материја, ние се одлучивме да ги објасниме само содржините: Ориентација на земјиштето според небесните тела (ѕвездата Северница, Месечината и Сонцето); Ориентација на земјиштето со помош на часовник и компас-рачна бусола М-53, и Ориентација на земјиштето според разни предмети и знаци.

приложат најуспешно пополнетите табели, шеми, графикони, разните примероци итн.

Фаза VI: Презентација

По реализацијата на повеќедневната теренската настава наставниците и учениците изготвуваат наменска презентација која може да биде претставена на училишното пано во вид на т.н. комбинирана форма: текст, цртежи, фотографии, планови, шеми, табели, графикони, изложени примероци и сл. Далеку поефективна би била презентацијата за повеќедневната теренската настава ако за време на реализацијата бил снимен видео запис и од тој материјал е изработен документарен филм. Исто така, одредени информации за теренската настава може да се презентираат и преку веб локацијата на училиштето. Презентацијата на повеќедневната теренска настава може да биде реализирана и пред активот на наставници, пред наставничкиот совет, советот на родители, училишниот одбор, па и преку печатените и електронските медиуми.

ЗАКЛУЧОК

Од сите претходно изнесени теоретски описи можеме да го изнесеме следниов генерален заклучок. Се потврдува констатацијата дека теренската настава не е само наставен метод кој се применува во наставните предмети географија, биологија, историја и други, туку напротив, таа во денешните современи услови има можности и услови за егзистирање како единечна-предметна и интегриран вид на настава.

Теренската настава е интегративна и интеракциска настава со универзална примена во чија реализација учествуваат сите наставни предмети. Теренската настава треба да биде задолжителен сегмент од наставата, бидејќи дава неисцрпни можности за практикување на теоретското преку визуелизација во природа, во населби, во стопански и општествени објекти итн.

Сепак, за вистинска примена на теренската настава во наставниот план и наставните програми во денешниот воспитно-образовен процес сè уште има тешкотии и проблеми. Како најзастапени би ги подвлекле:

1. Во многу училишта е присутна традиционалната организација на наставата без услови и можности за примена на теренската настава.
2. Во постојниот наставен план и наставните програми нема простор за реализација на теренска настава.
3. Според дневниот и неделниот фонд часови, учениците се премногу оптоварени и нема простор дури ни за теренски наставен час.
4. Преоптовареноста на наставникот со голем број наставни часови и други задолжителни видови настава (дополнителна, додатна настава, воннаставни слободни активности и др.) ја скратуваат можноста за примена на теренска настава.

5. Непостоење на можности за обука и подготовка на наставникот и учениците за работа на терен, односно реализација на теренска настава.
6. Материјални и финансиски тешкотии за целосен опфат на учениците при реализација на екскурзии, настава во природа и сл.

За реализација на теренската настава пожелно е да се создадат одредени услови за постигање на стандарди. Токму поради тоа, за реализација на теренска настава ги предлагаме следниве стартни решенија како предуслов за успех:

1. Интерактивната настава дава базични услови за промена на структурата на образовниот систем и примена на теренска настава.
2. Вклученост и обврска за практична примена на теренската настава во наставниот план и наставните програми кај сите наставни предмети.
3. Стручна едукација, обука и адекватна работа со наставниот кадар за реализација на сите видови теренска настава.
4. Примена на интерактивна теренска настава (работа на терен, настава во природа, истражувачка работа и сл.) како нераскинлив сегмент на реформите во основното и средното образование.
5. Современ пристап во распределбата на фондот на часови (пример: 1+1; 2+1; 2+2 или теорија + терен (терен, практика, вежби и сл.).
6. Во наставниот план и наставните програми по наставни предмети да има посебно време часови или денови за теренска настава.
7. Изноаѓање услови и материјално-финансиски можности за непречена реализација на теренската настава.
8. Училиштата да определат денови за теренска настава во текот на наставната годината со изработена програма за реализација (програмата да се изработи од стручен актив, стручен тим или студиска група).
9. Програмата за теренска настава да биде составен дел на годишната програма на училиштето.

ЛИТЕРАТУРА

1. Antun Poličić (1979), Neki aspekti realizacije terenske nastave i ekskurzije u nastavi zemljopisa i povjesti, *Život i škola*, god. XXVIII, br. 5-6, Osijek.
2. Аслан Селмани и Томе Андоновски (1999), Методика на наставата по географија, Интердископт, Скопје.
3. Благоја Маркоски (1996), Прирачник за ориентација во географскиот простор, Природно-математички факултет, Скопје.
4. Благоја Маркоски (2003), Картографија, Геомап, Скопје.
5. Божидар Ампов (1985), Ученички екскурзии (воспитно-образовно значење, организација и изведување), Скопје.
6. Vasilije Jovanović (1983), Ekskurzija kao oblik dopunske nastave, *Naša škola*, god. XXXIV, br. 5-6, Sarajevo.
7. Vladimir Čirić (1979), Terenski oblici rada u proučavanju grada iz lokalne sredine u izbornoj nastavi geografije, *Život i škola*, god. XXVIII, br. 7-8, Osijek.
8. Вујадин Б. Рудић (1991), Методика наставе географије, Научна књига, Београд.
9. Vojislav Sekulović (1981), Metodika nastave geografije, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
10. Војислав Ш. Секуловић (1966), Методски приручник за наставу географије у основној школи, Завод за издавање уџбеника, Београд.
11. Vujadin B. Rudić (1982), Metodika nastave geografije, Naučna knjiga, Beograd.
12. Илија Лешковски и Васе Манчев (2004), Педагошки лексикон, Везница, Скопје
13. Jovan Kuljić (1985), Organizacija ekskurzija u nastavi geografije, Pedagoška stvarnost, god. XXXI, br. 4, Novi Sad.
14. Љубо Микуновиќ (1995), Современ лексикон на странски зборови и изрази, Наша књига, Скопје
15. Mavricij Zgonik (1967), Metodika nastave geografije, Zavod za izdavanje udžbenika, Sarajevo.
16. Милан Вујаклија (1990), Лексикон страних речи и изрази, Просвета, Београд
17. Милан Ј. Јанушевић (1958), Методика елементарне наставе земљописа у основној школи, Нолит, Београд.
18. Mirko Brazda (1985), Terenski rad i ekskurzije u nastavi geografije, -priručnik za nastavnike, Zagreb.
19. Mirko Brazda (1971), Terenska nastava geografije, Pedagoški rad, god. XXVI, br.1-2, Zagreb.
20. Momčilo Mrđenović (1981), Nastava zemejopisa u osnovnoj školi, Školska knjiga, Zagreb.
21. Педагошки лексикон (1996), Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
22. Томе Андоновски, Аслан Селмани, Михалјо Зиков (1990), Географија за II година Природно-математичка струка, Просветно дело, Скопје.
23. <http://www.moe.gov.mk/prirodnonasledstvo/>
24. <http://www.zivonasledstvo.org.mk/galerija/>
25. <http://skopjeonline.com.mk>
26. <http://bitolaonline.com.mk>
27. <http://rgdgeosfera.tripod.com>

ПРИЛОЗИ:

Вовед

Во овој дел ќе наведеме неколку примери на изработени пригодни текстови и прашалници или интегрирано, именувани како текст-прашалник (од кои еден е пополнет), потоа изработка на прашалник со табели и графикони за пополнување и пример како да се изработи план-скица на селска населба и нема топографска карта на географска област.

Се надеваме дека приложените примери кај наставниците ќе побудат идеи за изработка на слични или нови примери на прашалници, шеми, скици и сл., кои ќе најдат примена при реализација на нивната теренска настава.

ХС „СТРЕЖЕВО“ И СТРЕЖЕВСКО ЕЗЕРО

(пригоден текст)

Хидросистемот „Стрежево“ се наоѓа во југозападниот дел на Република Македонија со вкупна површина од 715 км². Алиментациониот канал во Стрежевското Езеро ги доведува водите од источната страна на Баба Планина и Пелистер.

Климата која преовладува во непосредното опкружување на вештачкото езеро е планинска со карактеристика на хумидно умерено ладна клима со годишна количина врнежи од 900 мм и средногодишна температура од 7 до 8°C.

Во Стрежевското Езеро се влеваат водите на реките: Кишавска, Граешка, Остречка, Злокуќанска, Стара Река, Киндерка, Драгор, Ротинска, Цапарска, Шемница, Голешка Река и уште неколку помали.

Вкупната должина на алиментациониот канал изнесува 61 километар. Стрежевското Езеро, при нормален водостој, се наоѓа на 737 метри надморска височина.

Браната на Стрежевското Езеро е земјено-насипна преграда со глинево јадро и чакал, подигната на реката Шемница. Височината на браната изнесува 76 метри, должината на круната на браната изнесува 632 метри, а широчината на круната на браната 10 метри. Вкупното количество/волумен на акумулацијата изнесува 119 милиони м³ вода. Површината на водното огледало изнесува 4,3 км², а должината од 6,2 км.

Водите на Стрежевското Езеро се користат за наводнување на дел од Пелагонија во вкупна површина од 20.200 ха, потоа како вода за пиење, за добивање на електрична енергија, како технолошка и индустриска вода за потребите на ТЕЦ Битола и индустријата во градот и за други цели.

Водата за наводнување во Пелагонија ја транспортира главниот доведен канал кој има вкупна должина од 44 километри. Деталната цевководна мрежа е составена од главни, разводни и делнички цевководи со вкупна должина од 534 километри.

Во изминатиот период ХС „Стрежево“ со сопствени средства ги има изградено четирите хидроенергетски објекти: ХЕЦ „Стрежево“, ХЕЦ „Биолошки минимум“, ХЕЦ „Филтерница“ и ХЕЦ „Довлецик“. Во фаза на изградба е ХЕЦ „Лера“, а во фаза на главен проект е ХЕЦ „Кажани“. Со електро-енергетското искористување на расположивиот хидропотенцијал на ХС „Стрежево“ просечно годишно ќе се произведуваат околу 40 GWh.

Во комплексот брана „Стрежево“ се вклучени и следниве содржини: командна зграда, мала метеоролошка станица, хемиско-бактериолошка лабораторија, рибник за калифорниска пастрмка, насади од ореви и од бадеми, експлоатациони патишта и електро-енергетските објекти ХЕЦ „Стрежево“ и ХЕЦ „Биолошки минимум“.

ПРАШАЛНИК
за ХС „Стрежево“ и Стрежевско Езеро
(со заокружување и добродување)

1. ХС „Стрежево“ зафаќа површина од 715 км².
2. ХС „Стрежево“ ги собира водите од
 - а) источната страна на Баба Планина и Пелистер
 - б) западната страна на Баба Планина и Пелистер
3. Во непосредното опкружување на вештачкото езеро застапена е следнава клима:
 - а) Планинска - хумидно умерено-ладна клима
 - б) Континентална клима
 - в) Умерено - континентална клима

4. Подрачјето на вештачкото езеро има годишно количество врнежи од 900 мм, и средногодишна температура од 7-8°C.

Стрежевското Езеро се полни со водите на следните реки: Кипанска, Граешка, Остречка, Злокуќанска, Стара Река, Киндерка, Драгор, Ротинска, Цапарска, Шемница, Гонешка Река и уште неколку помали.

5. Вкупната должина на алиментациониот канал изнесува 61 км. Стрежевското Езеро се наоѓа на 737 метри надморска височина.
6. Браната на Стрежевското Езеро спаѓа во групата на:
 - а) Армирано-бетонска брана
 - б) Земјено-насыпна брана
7. Височината на браната изнесува 76 м., должината на круната на браната 632 метри, а широчината на круната на браната 10 метри. Вкупното количество/волумен на акумулацијата изнесува 119.000.000 м³ вода. Површината на водното огледало изнесува 4,3 км², а должината од 6,2 км.

Водите на Стрежевското Езеро се користат за наводнување на дел од Пелагонија во вкупна површина од 20.200 ха. Водите од езерото се користат и како вода за пиење, потоа за добивање на електрична енергија, како технолошка и индустриска вода за потребите на ТЕЦ Битола и индустријата во градот и за други цели.

8. Водата за наводнување во Пелагонија ја транспортира главниот доводен канал кој има вкупна должина од 44 км. Деталната цевководна мрежа е составена од главни, разводни и делнички цевководи со вкупна должина од 534 километри.

ХС „Стрежево“ со сопствени средства ги има изградено четирите хидроенергетски објекти: ХЕЦ „Стрежево“, ХЕЦ „Биолошки минимум“, ХЕЦ „Филтерница“ и ХЕЦ „Довлецик“.

ЦАПАРИ

(пригодеп текст)

ЦАПАРИ е планинско село кое се наоѓа на средна надморска височина од 1.010 метри и е лоцирано во подножјето на врвот Пелистер (2.601 м.). До Цапари водат асфалтни патишта од Битола и од Ресен. Цапари се наоѓа западно од Битола на оддалеченост од 15 км, и источно од Ресен на оддалеченост од 18 км.

До 2004 година селото беше седиште на Општина Цапари со површина од 168 км² и 11 населби со околу 2.000 жители. Просторот на општината претставуваше мала природна целина, наречена Цапарско Поле, а во турскиот период било познато и како Ѓават Кол. Атарот на селото опфаќа површина од 3362 хектари.

Цапарското Поле се наоѓа 7 км западно од Битола и како потпланинска мала котлина меѓу Битолско Поле - на исток, одделена со превалот Превалец (918 м) и Преспанската Котлина на запад, одделена со планинскиот превој Ѓавато (1.173 м). Просторот на Цапарското Поле е опкружен со планините Пелистер (2.601 м) на југ-југозапад, Бигла (1.656 м) на запад-северозапад, Самарница (1.086 м) на север и облаковско-снеговскиот масив (1.431 м) на исток и северо-исток.

Во климатски поглед, просторот на селото има карактеристика на изменето-планинска клима со умерено-континентален карактер. Средно-годишната температура се движи околу 10°C. Количеството врнежи изнесуваат повеќе од 800 мм. Во одредени зими врнежите на снег достигнуваат 1 метар.

Во хидрографијата на Цапарското Поле најважно е вештачкото езеро Стрежево со 119 милиони м³ вода и речните текови: Шемница (Маловишка Река), Цапарска Река, Ротинска Река, Гопешка и Свињишка Река.

Први пишувани податоци за населбите во Цапарско датираат од 15 и 16 век. Тогаш, бројот на населението во областа се изнесувал околу 1.000 жители. Кон крајот на 19 и почетокот на 20 век нивниот број достигнал до 10.695 жители. Во 1900 година Цапари имало околу 2.000 жители, распоредени во 370 домаќинства, во 1953 година имало 1.809 жители распоредени во 354 домаќинства, а според пописот од 2002 година 493 жители распоредени во 155 домаќинства. Како резултат на миграционите процеси, денес неколку илјади цапарчани живеат на разни страни во светот, а најмногу во Америка и Австралија. Важен сегмент од историјата на Цапари е масовното учество во Илинденското востание и Втората светска војна.

Просторот на Цапари има одлични услови за развој на: шумското стопанство, овоштарството, лозарството, сточарство, одгледувањето на лековити билки и пчели.

Во Цапари до пред десетина години егзистираше еден погон на текстилната фабрика-трикотажа „Пелистер“ од Битола. Денес во селото работат неколку продавници, бифе, амбуланта, матична служба, пошта и осумгодишно основно училиште во кое учат 60 ученици.

ПРАШАЛНИК

за Цапари

(со заокружување и дојолнување)

1. Цапари е планинско село кое се наоѓа на средна надморска височина од _____ метри и е лоцирано во подножјето на врвот _____ (2.601 м).
2. Цапари се наоѓа западно од Битола на оддалеченост од _____ км и источно од Ресен на оддалеченост од _____ км.
3. Цапари беше седиште на општина до _____ година, Општината имаше површина од _____ км², и 11 населби со околу 2.000 жители.
4. Атарот на Цапари опфаќа површина од:
а) 3.290 ха
б) 3.362 ха
в) 3.460 ха
5. Просторот на Цапарското Поле е опкружен со планините _____ (2.601 м) на југ-југозапад, _____ (1.656 м) на запад-северо запад, _____ (1.086 м) на север и _____ масив (1.431 м) на исток и северо-исток.
6. Цапари има средногодишна температура од околу _____ °C.
7. Во Цапари во текот на годината паѓаат врнежи од _____ мм.
8. Низ селото Цапари тече _____ Река.
9. Бројот на жители и домаќинства во Цапари во 1900, 1953 и 2002 година изнесувал:

/	1900	1953	2002
жители			
домаќинства			

10. Просторот на Цапари има одлични услови за развој на: _____
_____.

11. Денес во селото работат: _____
_____.

Други забелешки: _____
_____.

МЕТЕОРОЛОШКА СТАНИЦА

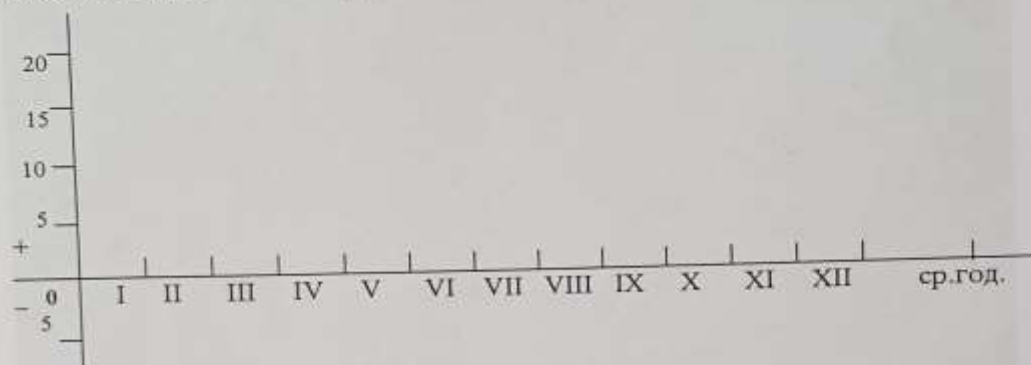
(прашалник со табела и графикон за пополнување)

1. Податоци добиени од метеоролошката станица: _____
2. Метеоролошката станица _____ се наоѓа на _____ м.н.в.
3. Метеоролошката станица започнала со работа во _____ година.
4. Бројот на вработени во МС изнесува _____ лица.
5. Метеоролошката станица постојано ги регистрира следните метеоролошки елементи и појави: _____

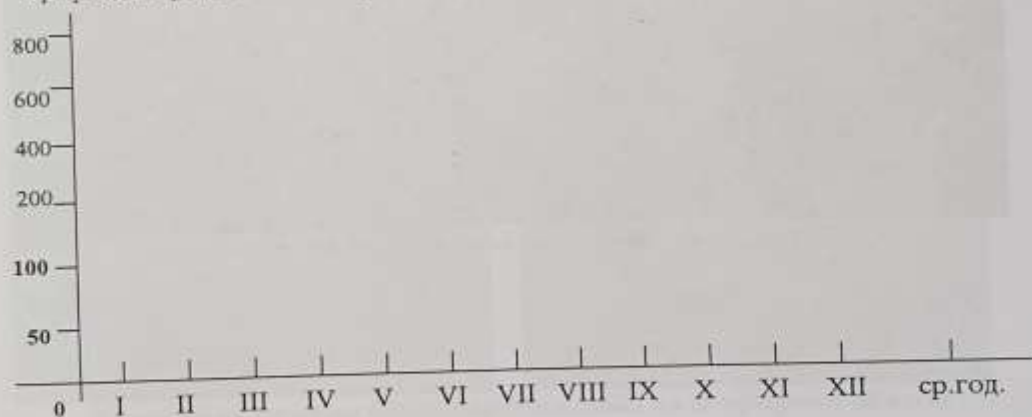
Средномесечни и средногодишни вредности на температурата и врнежите на метеоролошката станица: _____

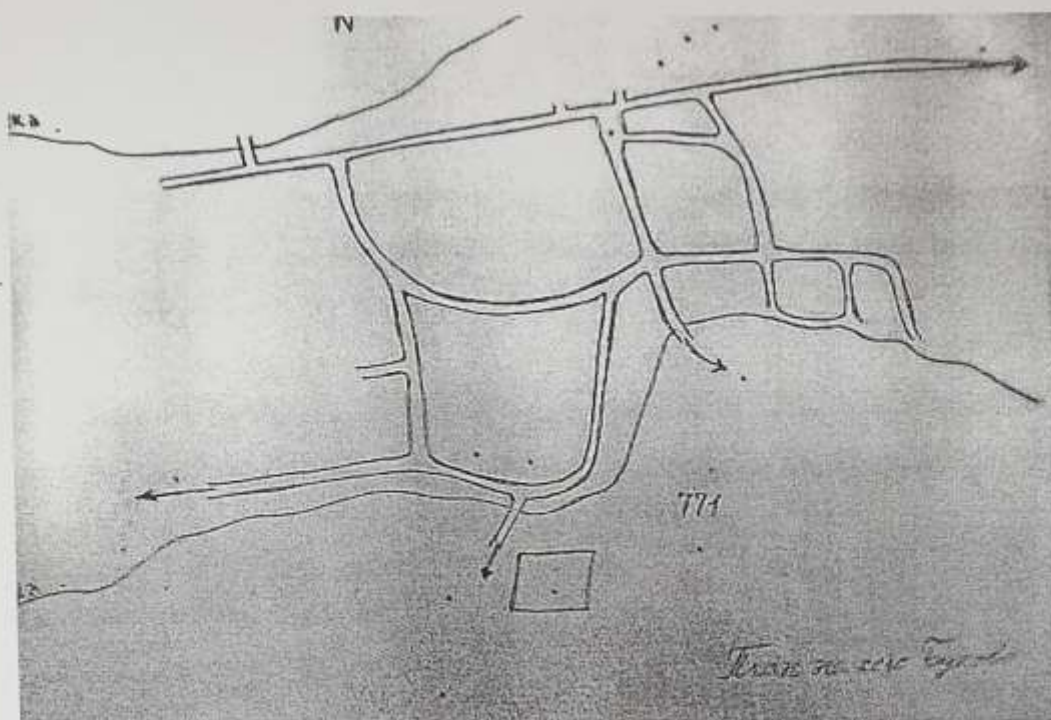
м.с.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	ср.год.
t°													
мм													

Графикон: Средномесечни и средногодишна температура за местото _____

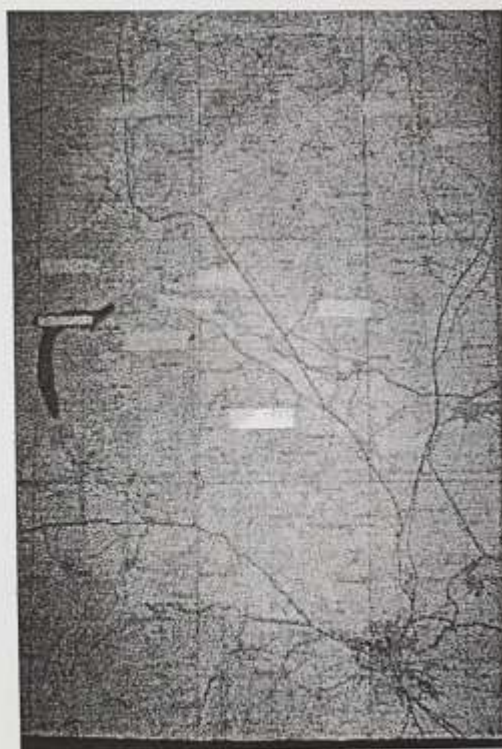


Графикон: Средномесечни и средногодишно количество на врнежи за местото: _____





План на село подготвено за изпълнение



Изработка на географска карта на географска област